

TOVE JANSSON

– *mycket mer än Mumin*

Studiecirkeln

I cirkeln bestämmer ni tillsammans, deltagare och cirkelledare, hur studierna ska läggas upp. Tänk på att studiecirkeln fungerar bäst om alla är aktiva och kommer till tals. Kanske kan ni turas om att inleda varje sammankomst genom att göra en kort resumé av det ni pratade om på förra sammankomsten och presentera det ni kommit överens om att läsa till denna gång.

Börja första sammankomsten med att presentera er för varandra, anteckna varandras namn, adresser och telefonnummer. Berätta gärna varför ni valt just den här cirkeln och vad ni förväntar er av studierna. Berätta också gärna om ni har specialintressen eller specialkunskaper i cirkelämnet. Kanske de kan komma till nytta under cirkelns gång. Berätta om ni har tid att läsa och arbeta mellan sammankomsterna, t.ex. med att leta fram fördjupningsmaterial och fakta. Diskutera hur ni tycker att arbetet bör gå till, hur ofta ni vill träffas och hur lång varje sammankomst ska vara.

När ni löst de praktiska frågorna kan ni börja planera för träffarna. Ögna igenom boken och studiehandledningen och planera hur ni vill lägga upp cirkelarbetet. Om ni bestämmer er för att göra fördjupningsuppgifter och läsa hemma mellan sammankomsterna kanske ni vill arbeta två eller flera tillsammans. När ni redovisar inför de andra kan ni sedan turas om att prata.

Försök få tag på några av Tove Janssons Muminböcker, t.ex. *Vem ska trösta Knyttet*, *Trollkarlens hatt*, *Trollvinter*, och några vuxenböcker, t.ex. *Sommarboken* eller *Lyssnerskan*. Hör efter om de finns på närmaste bibliotek.

I bokens litteraturförteckning finns tips på bredvidläsningslitteratur och titlarna på Tove Janssons samtliga böcker.

Om ni har tillgång till Internet kan ni hitta mycket information på www.muumimailma.fi/2001/svenska

eller www.moomin.fi. Ni kan också leta på sökorden Mumin troll eller Tove+Jansson.

Generationsövervakning

Det kan vara mycket givande att läsa Tove Janssons böcker och prata om henne i grupper där man arbetar över generationsgränserna. Anpassa samtalen efter barnens ålder. Kanske den som har barn eller barnbarn kan läsa och diskutera tillsammans eller kanske ni kan samarbeta med någon skolklass eller fritidsgård om ni vill ägna er mer åt Tove Janssons barnböcker. Låt gärna barnen berätta.

Bokens uppläggning

Boken börjar med Christina Björks personliga beskrivning av hur hon kom i kontakt med Muminböckerna. Sedan berättar hon om Tove Janssons liv alltifrån barndomen till den vuxna och åldrande kvinnan. Det handlar om familjen, studierna, kärleken, breven, läsarna och mycket mera. Parallellt med biografien beskrivs Tove Janssons konstnärliga utveckling som författare, serie-tecknare och bildkonstnär.

Studiehandledningen följer i stort sett bokens uppläggning. Tänk på att ni inte är bundna till studiehandledningens teman och diskussionsfrågor. Säkert dyker det upp fler frågor och synpunkter under sammankomsterna.

De första åren (sidorna 6–24)

Christina Björk beskriver i de första kapitlen hur hon första gången kom i kontakt med Mumin trollens värld och vilket stort intryck den gjorde på henne.

När lärde ni själva känna Mumin trollen och de andra i Muminböckerna? Vilka Muminböcker har ni läst?

Var det en lika överväldigande erfarenhet som för Christina Björk?

Inledningsvis får vi också några glimtar från 50-talet, hur det kunde vara i skolan och på fritiden. Vad är likt och olik om ni jämför med idag, femtio år senare?

Har ni själva skrivit brev till någon författare? I så fall, till vem?

Christina Björk är särskilt förtjust i *Småtrollen och den stora översvämmningen*. Har ni några favoriter? Varför har ni i så fall fäst er vid just de böckerna?

Känner ni igen er i någon/några av figurerna?

Tove Jansson uttrycker starka känslor på ett enkelt sätt. Christina Björk beskriver Tove Janssons språk och humor (se s. 11 och s. 16). Har ni hittat fler exempel?

Jämför Tove Janssons språk med Enid Blytons i hennes mysterieböcker.

Kan ni ge exempel på finlandssvenska ord och uttryck som ni stött på i Tove Janssons böcker.

Om ni har läst någon av Muminböckerna för barn, har ni då märkt om de har reagerat på språket? Har de fastnat för något visst ord eller uttryck?

Vad betyder tidiga läsoplevelser för barns språkutveckling, tror ni?

Minns ni några starka läsoplevelser från er egen barndom?

Tove som barn (s. 24–37)

Tove Janssons mamma Signe kom från Sverige. Hon var prästdotter och en ganska ovanlig kvinna för sin tid. I Paris träffade hon den finlandssvenske skulptören ”Faffan” Jansson och gifte sig senare med honom på Ängsmaren, föräldrarnas sommarhus på Blidö i Stockholms skärgård.

Kände ni till Tove Janssons svenska rötter och att förebilden till Mumindalen ligger på Blidö i Stockholms skärgård?

Har ni egna barndomsparadis? Var ligger de i så fall?

Toves mamma Ham verkar ha varit en mycket stark och begåvad kvinna. Hittar ni exempel på det i boken?

En av Sveriges stora barnboksförfattare är Astrid Lindgren. Vad tycker ni det finns för likheter och skillnader mellan Tove Jansson och Astrid Lindgren som författare?

Det verkar som om mycket av det som Tove Jansson upplevde i sitt liv bearbetas i hennes böcker. Se t.ex. på s. 34 om hennes svartsjuka mot lillebror Per Olov. Har ni hittat andra exempel i hennes böcker som ni tror

grundar sig på verkligheten och verkliga personer? Tänk t.ex. på hur Toves mamma är beskriven och jämför med Muminrollets mamma i böckerna.

Ungdomsåren (s. 38–60)

Faffan, som är en förebild till Muminpappan, ville leva ett vildare liv än det man gjorde på Blidö, så familjen hyrde sommarställe på Pellinge i Borgå skärgård i Finland. Faffans kärlek till det vilda och äventyrliga verkar ha påverkat Tove en hel del både i det verkliga livet och i hennes böcker.

Ger Christina Björk exempel på det?

Faffan var en sammansatt personlighet, äventyrlig och ibland ansvarslös, men också ganska konservativ och borgerlig och med ett visst förakt för andra. Mamma Ham stod för trygghet och stabilitet i familjen.

Hur tror ni att allt detta påverkade Tove?

Känner ni till andra författare med samma starka relation till sin mor som Tove Jansson hade?

Toves konstnärliga begåvning visade sig tidigt, framför allt i hennes teckningar och hon publicerade tidigt några serier. Har ni läst dem?

Tove skickades till Stockholm för att utbilda sig och kanske för att stärka sina svenska rötter. Titta på s. 56 och fundera lite över varför Tove inte kunde känna sig helt hemma i Sverige trots sitt svenska modersmål. På grund av sitt svenska modersmål kände hon sig inte heller helt hemma i Finland. Har ni själva eller någon ni känner upplevt något liknande?

Känner ni till andra finlandssvenska författare än Tove Jansson?

Krig och kärlek (s. 60–70)

På 1930-talet träffade Tove Jansson Atos Wirtanen, som kom att betyda mycket för henne både känslomässigt och utvecklingsmässigt, och hon gjorde långa resor utomlands innan världskriget bröt ut. Hon skaffade sig en egen ateljé och fick många uppdrag för satirtidningen Garm. Det var en dyster, men produktiv tid, skriver Christina Björk (s. 66).

Kände ni till Tove Janssons konstnärskap? Visste ni att hon i många år främst såg sig som konstnär och målare, mindre som författare?

Studera bilderna i boken. Vad tilltalar er mest, teckningarna eller målningarna?

Mumintrollet blir synligt (s. 71–112)

Det var inte förrän 1944 som Tove Jansson tog fram sitt allra första manus om Mumintrollen och i hennes första bok *Småtrollen och den stora översvämningen* kan man se spår av många barnboksförfattare. Men ändå var det något alldeles nytt som föddes med Mumintrollen.

Ibland har Muminböckerna kritiserats för att vara alltför idealiserande och ”snälla”. Håller ni med? Läs gärna texten på s. 71 och 75 och kommentera den. Är det inte så att Tove beskriver idyllen med en liten reservation?

Fundera lite över Tove Janssons språk och berättelser. Vad är det som gör att Muminböckerna passar både för barn och vuxna?

Tycker ni att det finns mycket av levnadsvisdom i böckerna?

Hur ser ni på personerna i Muminböckerna? Tycker ni att de är sammansatta eller alltför enkla?

För den som vill tränga djupare in i Mumins värld är *Familjen i dalen* av Boel Westin lämplig läsning.

Mumintrollen har blivit både teater, film och serier och det finns en mängd ”prylar” att köpa – muggar, figurer, handdukar, tyg m.m. En del är gjort med Tove Janssons medverkan och känns ”äkta” en hel del annat är visserligen gjort med hennes tillstånd men är svårare att förknippa med hennes figurer. Hur ser ni på att man använder en författares och konstnårs verk på det sättet? Har ni exempel på andra författare som är lika ”exploaterade”? Var ska gränsen egentligen dras? Kan det vara så att handeln med prylar, merchandising, växer författaren över huvudet och inte ger denne någon ro? (s. 187–193)

Jämför gärna boken ”Kometen kommer” med den japanskproducerade filmen med samma namn.

Jämför karaktärerna i Muminböckerna i ett manligt/kvinnligt perspektiv.

Livet förändras (s. 104)

Tove Jansson var en mångsidig personlighet. Hon verkar ha fått både Faffans äventyrlighet och Hams ansvar och plikttröhet och bådas konstnärlighet. Hon älskade liv och glam, men hade också ett stort behov av ensamhet och integritet. Ofta kände hon sig udda och utanför. Hennes band till familjen och speciellt till mamma Ham var mycket starka. (s. 177).

Hur tror ni att familjen påverkade hennes författarskap?

På femtiotalet träffade hon Tuulikki Pietilä, Tooticki, ett möte som kom att förändra hennes liv (s. 104, s. 177).

Fundera över hur förhållandet till Tuulikki Pietilä påverkade karaktärerna och innehållet i Muminböckerna, t.ex. *Trollvinter*.

Brevskrivaren Tove Jansson (s. 113–126)

I boken kan ni läsa om Tove Janssons omfattande korrespondens och hur hon hade ambitionen att besvara alla brev. Ibland blev den stora mängden brev ganska betungande. Det här var berömmelsens både positiva och negativa sidor.

Hur stort ansvar tycker ni att en författare bör ha gentemot sina läsare?

Var går egentligen gränsen mellan det privata och det offentliga? Är man som författare ”allmän” egendom? Har läsarna rätt att förvänta sig ett personligt engagemang?

Kan man dra paralleller till andra offentliga personer, politiker t.ex.?

Noveller (s. 146)

Skaffa eller låna boken *Det osynliga barnet* (s. 131) och läs en eller flera valfria noveller. Analysera novellerna och karaktärerna. Vad vill Tove Jansson säga? Finns det paralleller till verkligheten? Kan berättelserna vara ett stöd för barn (eller vuxna)?

Hur ser ni på Tove Janssons människokänedom och karaktärsbeskrivningar?

Naturen (s. 38, 134)

Det verkar som om det mesta som Tove upplevde och såg, tog form och plats i hennes böcker. Verkligheten omvandlas till fantasi och får kanske ett annat innehåll och en djupare mening.

Hur speglas Toves naturupplevelser i hennes böcker? Tänk t.ex. på hennes barndomsupplevelser Blidö och på livet i den finska skärgården, i Pellinge och på Klovharun.

Farväl till Mumin (s. 154–180)

Med boken *Sent i november* kan man säga att Tove Jansson tog avsked av Mumindalen. Åren innan hade hon ägnat sig mest åt måleri och deltagit i flera samlingsutställningar och även haft en egen utställning. Boken *Bildhuggarens dotter* (s. 147) hade kommit ut 1968.

Tove Janssons mamma Ham dog sommaren 1970, till stor sorg och saknad för Tove. 1971 reste Tove Jansson och Tuulikki Pietilä ut på en lång, efterlängtd res, och under den resan skrev Tove flitigt. Nu ville hon börja skriva för vuxna och i novellformen hittade hon en uttrycksform som passade henne. Hon hade ju tidigare gett ut noveller i boken med titeln *Det osynliga barnet*.

Tove Jansson säger själv att det var en svår övergång att sluta skriva för barn (s. 163).

Vad ser ni som den stora skillnaden mellan barnlitteratur och vuxenlitteratur? Vad är gemensamt?

Skaffa gärna novellsamlingen *Lyssnerskan*. Läs någon eller några av novellerna och diskutera dem. Vad förmedlar de? Vad vill författaren säga läsaren?

Många tycker att Sommarboken är en av Tove Janssons bästa böcker, med skildringen av en gammal kvinna och hennes barnbarn. Förebilder i verkligheten torde ha varit Ham och Toves brorsdotter Sophia. Läs gärna boken och prata om vilket utbyte man kan ha av varandra över generationsgränserna. Har ni egna erfarenheter av det?

Har ni läst några andra av Tove Janssons vuxenböcker? Berätta gärna om era läsoplevelser.

Tove Janssons vuxenböcker har analyserats av bl.a. Birgit Antonsson i *Det slutna och öppna rummet*. Om ni är intresserade av Tove Jansson i det perspektivet kanske ni kan läsa delar ur den och prata lite mer ingående om Tove Jansson som vuxenförfattare.

Till sist

Christina Björk berättar i förordet hur hon först tvekade att skriva om Tove Jansson, det fanns ju redan mycket skrivet om henne. Det var de personliga minnena av Tove Jansson som fick Christina Björk att ändå anta utmaningen och skriva en biografi. Fundera över hur Christina Björk förhåller sig till Tove Jansson, på respektfullt avstånd, eller vad tycker ni?

Som avslutning kan var och en skriva en bokrecension där ni kommenterar bokens upplägg och innehåll, språket, layouten m.m. Berätta gärna om ni tyckte något avsnitt var särskilt intressant eller om ni saknade något.

Bilda Förlag, Box 42053, 126 13 Stockholm.

Tel. 08-709 04 00.

e-post info@bildaforlag.se

www.bildaforlag.se

Får kopieras fritt.

91-574-7726-4